Biblioteca
Universității Iași

II B-3730

CU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II-1519.

GINI ALESE

SERIE NOUĂ Nº 19-20

II B3730

EȚI DIN ARDEAL ȘI BANAT

BU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITARĂ

EDIȚIE INGRIJITĂ DE
ION PILLAT

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DUBLET II-1519.

PAGINI ALESE

SERIE NOUĂ

10 AUG. 1936
Biblioteca Universităţii Iaşi
ale 9749

No. 19—20

POEŢI DIN ARDEAL ŞI BANAT

II B 3730

CULEGERE

DE

ION PILLAT

678548
B.C.U. IAŞI

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", BUCUREŞTI
9455—936

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A B 3730

POEȚII DINTRE TISA ȘI CARPAȚI

Volumașul de față, care urmează „Poeților basarabeni[1]", e închinat poeziei Ardealului și Banatului. El se deschide cu „Răsunetul" lui Andrei Mureșanu, cu acel profetic și mult cunoscut „Deșteaptă-te, Române...", ca să sfârșească cu „Oltul" lui Goga și cu poeții ce au început să publice numai decât înainte de Unire. Am lăsat astfel intenționat la o parte, ca neintrând în cadrul propus, și poezia de după război (a lui Lucian Blaga de pildă) și poezia poporană atât de bogată și de vie dintre Tisa și Carpați, precum și poezia cultă mai veche — înrudită ca formă cu versul poporan — a unui Vasile Aron sau Ioan Barac. In ce privește „Țiganiada" lui I. Budai-Deleanu, ea nu poate fi apropiată de publicul de azi decât așa cum am făcut-o în No. 11—12 din colecția aceasta, rezumând întreaga poemă și citând în extenso doar părțile sale adevărat frumoase și caracteristice. A reproduce fragmente dintr'însa izolate într'o antologie n'are, după părerea noastră, nici un rost.

Poezia ardelenească se prezintă, înfățișată în totalul ei și în desfășurarea sa de aproape trei sferturi de veac, dela 1848 la 1918, cu caractere remarcabile, ce o diferențiază și o leagă totdeodată de restul poeziei românești. Oglindă credincioasă a neamului românesc din Ardeal, ca ne arată, mai bine ca orice zugrăveală, chipul adevărat, fizionomia sufletească a acestui popor de țărani buni, muncitori, răbdători și credincioși, dar de o aprigă voință și de o bărbătească dârzenie când e vorba

1. Vezi No. 18 din „Pagini alese".

să-şi apere moşia, limba şi legea ameninţate de năvălitorul milenar. Sentimentul intuit, inconştient aproape, a viţei strălucite din care acest neam, obijduit şi umilit de veacuri, se trage — dă acestei poezii, atât de tributară sufletului şi versului popular, o noblеţe firească, o mărire naturală, la care atinge mult mai uşor pe tărâmul liric decât o puteau face, în proza lor erudită şi greoaie, „latiniştii" pe tărâmul istoric sau filologic. Şi e interesant de urmărit cum pe măsură ce poezia îşi leapădă retorismul orăşenesc şi patruzeci şi-optist, pe măsură ce, iniţial, se apropie cu suflet şi grai de popor, ea câştigă în viaţă adâncă şi în putere internă ceeace pierde poate în dramatism superficial. E toată evoluţia lirică care duce dela un Mureşanu, Aron Densuşianu, Ion Lapedatu, Andrei Bârseanu chiar, la un Coşbuc, la un Iosif, la un Goga şi la un Cotruş.

Dacă însuşirile acestei poezii sunt condiţionate de marile realităţi ale vieţii româneşti de pretutindeni: de viaţa şi de credinţele satului cu tot decorul său, idilic la Coşbuc, patriarhal la Iosif, naţionalist la Goga, social ţărănesc la Cotruş — puterea acestei lirici, atât de înrădăcinate în glia străbună şi în datinele strămoşeşti, e strâns legată de natură şi de anotimp, de ogorul arat la pasul boilor cuminţi, de cerul semănat cu stele hotărîtoare. De aci şi prezenţa continuă a naturii, a cărei viaţă veşnică şi mereu întinerită — alături de cea pieritoare a omului, dă acestei poezii rustice, de sat şi de ţărani, o rezonanţă infinit mai mare şi o face să participe cu cele mai înalte efuziuni ale sufletului omenesc de pretutindeni. Dar în comparaţie cu poezia moldovenească de peste Prut, cea din brâul Carpaţilor, şi ea viersul unui neam subjugat, ni se arată cu caractere destul de deosebite. Dacă la Ardeleni nu găsim acel misticism atât de caracteristic basarabenilor, dacă la ardeleni

potenţialul social n'are aceeaş răspândire nici aceeaş rezonanţă specifică, — (vezi totuşi „Noi vrem pământ" de Coşbuc, „Clăcaşii" lui Goga şi versurile lui Cotruş), în schimb poezia Ardealului aduce o bogăţie de poeţi şi de motive lirice, o diversitate şi o rotunjime de inspiraţie, pe care stările mai înapoiate din Basarabia şi încătuşarea limbei şi scrisului sub dominaţia ţaristă, nu le-au îngăduit acolo. Mai puţin visător şi mai puţin mistic ca sufletul moldovenesc, cel ardelenesc în schimb se arată mai dinamic, mai realist şi mai robust. Dacă dominaţia străină a desvoltat peste Prut o resemnare fatalistă, o putere de a se refugia pe tărâmurile visului şi a credinţei pasive, în Ardeal persecuţiile şi intoleranţa maghiară, au chemat ca reacţiune o voinţă dârză de afirmare, un lirism proaspăt şi viril.

Şi precum vecinătatea slavilor şi-a lăsat urma în poezia moldovenească, traiul comun cu năvălitorii maghiari, vreme de un mileniu, n'a putut să nu influenţeze versul ardelenesc — dându-i ceva din aprigul şi sălbaticul dor al călăreţilor de pe pustă (vezi în special poezia lui Goga şi Cotruş).

Acestui caracter viril şi răsvrătit al inspiraţiei sale îi datoreşte Ardealul primatul poeziei patriotice, precum şi predilecţia motivului haiducesc (vezi „Doina", „Haiducul", „Cântec vechi" de Şt. O. Iosif, „Rând pe rând" de Ion Bârseanu, „Pribeag" de O. Goga, „Haiduceşte" de I. U. Soricu, „In adânc de codru" de A. Cotruş).

Mai trebuie să atragem atenţia asupra poeziei de iubire pe care ne-a dat-o Ardealul, împrumutându-i caracterul idilic, simplu şi profund omenesc al dragostei dela ţară. Maestrul genului rămâne Coşbuc şi poezii ca: „Rea de plată", „Pe lângă boi" sau „Cântecul fusului" ne sunt dovadă de perfecţia estetică şi psicologică la care o asemenea poezie poate să ajungă. Alături de Coşbuc

şi urmându-i cântecul, pe o gamă cu note mai puţine dar sugestive totuşi, s'a desvoltat o întreagă lirică feminină (Maria Cunţan, Maria Ciobanu, Ecaterina Pitiş) care aduce o tonalitate proprie, desăvârşită mai ales în „cântec" şi cu multe aderenţe populare.

Poezia Banatului se înfăţişează, deşi vecină cu Ardealul, în adânc contrast — oglindind şi aicea firea adânc personală a bănăţeanului, sufletul şi graiul său atât de particular.

Dacă poezia unui Ion Popovici-Bănăţeanu, atât de apreciat de Titu Maiorescu, aduce o contribuţie preţioasă (vezi versurile „Mamei") doar liricei noastre în genere — poeţii dialectali, dar mai ales Victor Vlad-Delamarina şi Gheorghe Gârda, sunt adevăraţii purtători ai lirismului bănăţean. Acest lirism e făurit dintr'un preţios amalgam de sentimente contrarii, care la prima cercetare ar părea că se exclud. O ironie plină de umor, o ironie necruţătoare deşi lipsită de răutate — alături de o sentimentalitate autentică şi de o adâncă dragoste pentru Banat „care rămâne fruntea" ţinuturilor româneşti pentru toţi fiii săi.

Acestor poeţi am dori să alăturăm, chiar numai pomenindu-l, pe Casian R. Munteanu (1892—1921) care doarme în cimitirul dela Lugoj somnul de veci alături de I. Popovici-Bănăţeanu şi Victor Vlad-Delamarina, şi care în poezia „Semenicul" prevedea în 1913 pentru neamul său că:

„Va răsări o zi albastră
In care pentru totdeauna
Va străluci povestea noastră".

Cititorul dornic de mai largi lămuriri va consulta pe lângă atâtea monografii, broşuri sau articole de critică şi istorie literară consacrate poeţilor ardeleni şi bănăţeni în parte, utila antologie a D-lui Gh. Cardaş: *Poeţii şi Prozatorii Ardealului şi Banatului*, apărută în „Biblioteca pentru toţi".

Ion Pillat

POEȚI ARDELENI

ANDREI MUREȘANU
1816—1863

RĂSUNETUL

Deșteaptă-te, Române din somnul cel de moarte,
In care te-adânciră barbarii de tirani;
Acum ori niciodată croeşte-ţi altă soartă,
La care să se 'nchine şi cruzii tăi duşmani.

Acum ori niciodată, să arătăm în lume
Că'n aste mâini mai curge un sânge de Roman
Şi că'n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător in lupte, un nume de Traian.

Inalţă-ţi a ta frunte şi vezi în jur de tine
Cum stau ca brazii 'n munte voinici sute de mii!
Un semn ei mai aşteaptă şi sar ca lupii'n stână,
Bărbaţi, bătrâni, şi tineri din munţi şi din câmpii.

Priviţi, măreţe umbre, Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune ai voştri strănepoţi!
Cu braţele armate, cu focul vostru 'n vine,
Viaţa 'n libertate, ori moarte cer cu toţi.

Pe voi vă nimiciră a pismei răutate
Şi oarba neunire la Milcov şi Carpaţi;
Iar noi pătrunşi în suflet de sfânta libertate,
Jurăm că vom da mâna să fim în secoli fraţi.

O mamă văduvită dela Mihai cel Mare,
Pretinde dela fii-i şi astăzi ajutor
Şi blestemă cu lacrimi în ochi pe fiecare,
In ori care pericol s'ar face vânzător.

De fulgere să piară, de trăsnet şi pucioasă,
Oricare s'ar retrage din gloriosul foc,
Când patria, a sa mamă, cu inima duioasă
Va cere ca să trecem prin sabie şi foc!

N'ajunse iataganul barbarei semi-lune,
A cărei plăgi fatale şi azi le mai simţim;
Acum se 'ndeasă cnuta în vetrele străbune,
Dar martor ne e Domnul, că vii nu o voim.

N'ajunse despotismul cu 'ntreaga lui orbie,
Al cărui jug de secoli ca vitele-l purtăm;
Acum se'ncearcă cruzii, în oarba lor trufie,
Să ne răpească limba; dar morţi numai o dăm!

Români din patru unghiuri! Acum ori niciodată
Uniţi-vă în cuget, uniţi-vă 'n simţiri!
Strigaţi în lumea toată, că Dunărea-i furată,
Prin intrigă şi forţă, doloase mijlociri!

Preoţi, cu crucea'n frunte! căci oastea e creştină
Deviza-i libertate şi scopul ei prea sfânt;
Murim mai bine 'n luptă cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăşi, în vechiu-ne pământ!

LIBERTATEA

Te doresc cu râvnă dulce libertate,
A cerului steauă, al naturii dor,
Pentru care-adesea cu braţe'narmate
A murit Românul luptându-se amar.

Pentru care Ştefan, eroul cel mare
Sta gata să piară cu ai săi Români;
Ba să nimicească duşmanul cel tare
Spaima Europei, pe Turcii păgâni.

Pentru care Horia, Cloşca şi Crişanul
Şi-au lăsat viaţa la pierzări sfârşind;
Pentru care Iancul, Iancul căpitanul
Şi-a pierdut chiar mintea prins iar să ştiind.

Pentru care curse sângele tot unde
Şi va curge încă în lupte mereu;
Căci cu-o lovitură, zău, nu se cufundă
Ast simţ sfânt şi nobil dat de Dumnezeu.

Pentru care sclavul cu fier la picioare
Din neagra speluncă suspină 'n ascuns;
Pentru care tigrul stă să se omoare
Rupând fier, zăbrele, d'al ei dor pătruns.

Pentru libertate pasărea se sbate
Viermele se 'nfrânge, fiarele răcnesc,
Şi noi pentru dânsa vom muri dar frate
Când vom sta să pierdem darul tău ceresc.

ARON DENSUŞIANU
1837—1900

CĂTRE ADUNAREA NAŢIONALĂ ROMÂNĂ DIN SIBIU

Frumos, frumos e Doamne, când fii de un sânge
S'adună, să-şi croiască mai dulce viitor,
Să blasteme cu lacrimi pe cel ce i-o mai frânge
In vatra lor străbună, scăldată'n lăcrimiori!
Pricep acum Românii păcatul strămoşesc,
Şi azi c'o 'nsufleţire s'adună, se'nfrăţesc.

Români bătuți de soartă ! acum vedeți voi bine,
Acum simțiți veninul de secoli înghițit ;
De este lecuire, că n'a decurs în vine,
Ci-a stat ca ghem în vintre și nu s'a mai lățit.
Să piară de el însă acei, ce ni l-au dat,
Că noi acuma, Doamne ! deodată am scăpat !

De astăzi înainte în pieptul nostru bate
O inimă și-un sânge, un suflet și-un amor,
Și cin'ne mai pândește în neagra greutate
Va plânge-odată, plânge, viața sa de dor !
De oameni, chiar de fiare, de toți s'o urgisi
Un monstru, ce mai umblă de nou a tirani.

Popoarele strivite de cnute, iatagane,
O inimă și-un cuget mai poate-a le scăpa ;
Cuvântul lor e forte, și porțile tirane
Ori au a se deschide, sau caut'a crăpa,
Românii acum cu toții își dau a lor cuvânt,
Cuvântul de unire pân' tocma la mormânt.

Strivită Românime ! această zi măreață !
Cu litere de aur în inimă-ți s'o scrii ;
Pieri-vor de acuma toți triștii nori de ghiață
Ce ni-au răcit viața din moși până la fii.
Să bucine Românul cu gura de balaur
Din secule în seculi această zi de aur !....

IOAN LAPEDATU

1844—1878

LA INGERUL LIBERTĂȚII

Ascultă plânsul nostru și gemetele grele,
O tu, al Libertății drag înger adorat
Că iar ne bate cerul cu zile-amari și grele,
Și de urgia sorții noi încă n'am scăpat.

Abia un dulce zâmbet ni-ai arătat şi nouă,
Din buzele-ţi divine, tu solitor ceresc;
Şi-acum ne laşi să gemem într'o sclavie nouă,
A'cării lanţuri grele viaţa ni-o răpesc.

Au doară tot în lanţuri Românul să respire,
Din leagăn pân'la groapă, de aer partea sa?
Martiri ni-au fost părinţii şi mamele martire —
Noi, cei născuţi în lacrimi, trăi-vom tot aşa?

Ni-ajunge, vai ni-ajunge, şi plânsul şi durerea,
Uimească-se tiranii de câte le-am răbdat;
Că'n piepturile noastre nu mai simţim puterea,
De-a ridica povara sub care ne-au plecat.

Descinde, candid înger, întinde-ni cununa,
Pentru martiri gătită, că moartea-i lângă noi!
Inalţă pre căzuţii, acum ca totdeauna,
Dând celor slabi putere, din laşi făcând eroi.

Un sfânt altar şi veşnic în Dacia-ţi alege,
Să-ţi înălţăm un templu cu mâni de'nvigători,
Să convertim într'însul pe cei fără de lege,
Şi să serbăm triumful, iertând pe'mpilători.

LA GRIJI

Crescurăm la olaltă din frageda pruncie:
Voi grijilor, şi eu.
Ce strânsă legătură, şi ce tovărăşie,
Păstrarăm până astăzi, şi vom păstra mereu!

Zâmbiam cu bucurie la caldul sân de mamă,
Când voi aţi năvălit;
Mă luarăţi fără veste, şi nu ţinurăţi seamă
De traiul cel mai vesel, de timpul daurit.

Şi mă culcam în leagăn — iar'voi în jur de mine
Fidele străjuiaţi.
Făceaţi la căpătuiu-mi o mamă să suspine,
Şi să suspin cu dânsa pe mine mă sileaţi.

Am fost copil cu anii; dar joc, răsfăţ şi glumă,
Voi nu mi le-aţi ertat.
Când sămănam o floare, voi îmi eraţi o brumă —
Ce bine, dacă moartea d'atunci ea m'ar fi luat.

Când mă văzuraţi mare pe plaiul tinereţii
Părea că vă sporiţi.
Scăpase câte-o rază din gerul dimineţii,
Dar voi nu pregetaraţi de grab' s'o veştejiţi!

Şi mă pândeaţi deştepte; pe ori şi ce cărare
Eraţi în urma mea;
Şi cum simţeaţi în pieptu-mi speranţa cum răsare,
Vă prefăceaţi în neguri să'ntunecaţi o stea.

Ba chiar şi când himenul mi-a pus în cap cununa,
Zâmbindu-mi fericiri,
Voi negre călăuze, atunci ca 'ntotdeauna,
Mă bântuiaţi crudele cu tainice cobiri.

De-atunci nesupărate şedeţi la mine 'n casă,
Şi nu mă părăsiţi;
Vă urc în aşternutu-mi, vă pun la a mea masă,
De plânsul meu nutrite într'una vă măriţi.

In van vă deschid uşa, că vouă nu vă place
Locaşul să schimbaţi.
Nu mi-aţi făcut destule, mai multe vreţi a-mi face,
Şi nu e gol paharul din care m'adăpaţi.

Plăcerile şi pacea mi-aţi dus din astă viaţă,
Speranţele mi-aţi dus;
In jurul meu e iarnă, în pieptul meu e ghiaţă
Eu sunt un arbor veşted — la ce mai stau în sus?

Dar nu mi-a albit părul, și creţe n'am pe frunte...
O griji, mai daţi răgaz!
Doresc să ies din lume cu pletele cărunte,
Să duc urmele voastre semnate pe obraz.

Și când sbârcita-mi faţă va fi încununată
De plete argintii;
Atunci săriţi de grabă la sapă și lopată!
Ce-mi pasă, dacă anii la culme nu vor fi?..

MIRON POMPILIU
1847—1897

REVEDERE

Cu vechile podoabe,
Păreţii stau și-acum,
Zăresc aceiași prapori
Cu sfinţi păliţi de fum.

Acelaș e altrul
In toate-a sale părţi,
Pe lada cea boită
Acelaș teanc de cărţi.

Ah! numai într'o parte
Văd al schimbării semn:
Ţarină fără iarbă
Și două cruci de lemn.

NOAPTEA

După culmi 'nalte
Soarele s'a stins,
Peste văi și dealuri
Noaptea s'a încins.

Stele s'arată
Una câte una,
Printre fagi se vede
Licurind şi luna.
Frunza nu se mişcă,
Vânt nu abureşte,
Peste toate-o mare,
Linişte domneşte.
Numai în adâncul
Sufletului meu
Valul suferinţii
Vâjie mereu
Şi grijile negre
Nu se liniştesc,
Ci mereu la capu-mi
Stau şi străjuesc.
Du-te noapte du-te
Tu nu ai putere,
Peste-a vieţii mele
Aprigă durere.
Altă noapte este
Ce singură poate
Să aline-a mele
Suferinţe toate.

PETRE DULFU

1856

FRUMOASĂ EŞTI, O, ŢARĂ!

Frumoasă eşti, o, ţară!
In măestrita-ţi iie,
Cu flori albastre, roşii
Şi galbene: o mie!

De-aceea tot străinul
Stă'n loc, privind la tine.

BCU IASI/CENTRE UNIVERSITY LIBRARY

Vrăjit de-a ta mândreţe,
Să plece nu-i mai vine.

Frumoasă eşti, o, ţară !
Cu scumpa-ţi cingătoare,
De spice aurite,
Ce strălucesc la soare.

De-aceea toţi vecinii
(Prea sfântul le plătească)
Ţi-au pus — vai, nu odată !
Gând rău : să te robească !

Frumoasă eşti, o, ţară !
Şi mult bogată'n toate !....
De-aceea şi Românul
De-al tău drag nu mai poate.

Cu-o lume el lupta-s'ar
Şi ar muri mai bine,
Decât să mi te vadă
Căzând pe mâini străine.

ANDREI BÂRSEANU

1858—1922

STEAGUL NOSTRU

Pe-al nostru steag e scris : „Unire,
Unire'n cuget şi'n simţiri" —
Şi-sub măreaţa lui umbrire
Vom înfrunta orice loviri.

Acela'n luptă grea se teme
Ce singur e rătăcitor ;
Iar noi uniţi în orice vreme,
Vom fi, vom fi învingători !

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Am înarmat a noastră mână,
Ca să păzim un scump pământ;
Dreaptatea e a lui stăpână,
Iar domn e adevărul sfânt.

Şi'n cartea veşniciei scrie
Că ţări şi neamuri vor pieri:
Iar scumpa noastră Românie
Etern, etern va înflori!

UN FALNIC GLAS....

Un falnic glas răsună
Din vârfuri de Carpaţi;
E glasul ţării voastre,
Români, îl ascultaţi:
„De veacuri fără număr
La sânu-mi vă hrănesc;
Nici-când nu daţi uitării
Pământul strămoşesc!"

Un glas din depărtare
Străbate-acuma lin;
E-al Romei glas de mamă
Din zări cu cer senin:
„Un grai vorbit de îngeri
Ca zestre eu v'am dat;
Vorbiţi-l deci cu fală,
Păstraţi-l neschimbat!"

Ca tunetul de vară
Un tulnic din păduri
Trezeşte văi şi dealuri,
Străbate munţii suri:
„De câte-ori sunat-am
In vreme de nevoi,
Venit-au moşii voştri,
Tot cete de eroi!"

Şi noaptea din morminte
S'aude-adese ori,
O tainică şoptire
Ce'n suflet dă fiori:
„Prin mii de suferinţe
Un nume v'am lăsat;
Blăstăm, blăstăm pe-acela
Ce neamul şi-a uitat!"

Răsune acest cântec
Prin munţi şi prin câmpii;
Trezească inimi moarte,
Aprindă inimi vii.
Iar cine neam şi ţară
Nemernic va trăda,
Dispreţul şi blăstămul
Să fie plata sa!

ASCUNS E ADEVĂRU...

Ascuns e adevăru'n noi
Intocmai ca isvoru'n stâncă:
Il cată mulţi, dar câţi ajung
S'aline setea lor adâncă?...

Cu pieptul ars zadarnic mii
Muncesc viaţa lor întreagă;
L'aud şoptind, însă la el
Prielnic drum nu ştiu s'aleagă.

Dar într'un ceas menit de veci
Un Moise, iată, se iveşte.
Loveşte stânca... stropi lucesc,
Poporu 'ntreg întinereşte.

MARIA CUNŢAN.
1862—1935

PE SUB FEREASTRĂ

Pe sub fereastră'mi curge-un râu :
Tot lacrimi de-ale mele.
Copilele, cu flori la brâu,
Işi spală faţa 'n ele.

Şi râd cu râsul lor nebun,
Când turmele-şi adapă
Nu înţeleg dacă le spun
Că's lacrimi, nu e apă.

Vin şi bătrânele din sat
Cu limba lor subţire
Şi ţin în drum de mine sfat :
— Că n'am nici-o 'nrudire.

Eu numai doine port în cap
Şi cânturi de iubire,
Nu sunt destoinică să sap
Să leg nu ştiu trei fire... !

C'o mână 'ntinsă pe război
Cu alta 'ntre cocleţe
Ascult, ascult, fără să vroi
Poveştile 'ndrăzneţe.

Iar când mă doare atâta sfat
Şi-atâtea vorbe rele,
Închid oblonul dinspre sat
Şi-mi cânt doinele mele.

ACELAŞ ROST

Acelaş rost la lucru
Ca eri şi azi şi mâini :
S'aprind în vatră focul
Să'nvârt fusul în mâini.

Mă prinde-un dor de ducă
Şi-o jale de-a mai fi,
De-aş rupe 'n două furca,
Iar fusul l-aş svârli.

Şi focul l-aş aprinde
Să ardă-aşa 'n pustiu,
Dar nu pe vatră'n tindă,
Ci'n piept... la cine ştiu !

MĂ STRÂNGE HAINA

Mă strânge haina cea de lut,
Mi-e ruptă'n piept şi'n coate.
Mă strânge haina cea de lut,
Mă doare, pare c'am crescut,
Mă dor oasele toate.

Ah, cum aş vrea să mă împac
Cu-a morţii reci hotară ;
Ah, cum aş vrea să mă împac
Şi haina, — haina s'o desbrac
Să nu mai simt povară.

BRADUL

Pe gânduri cad.
Şi ploaia cerne
In picuri mari...

Mă uit la brad
Cum vântu-i bate
Cetine rari.

El ne-a umbrit,
Sub a lui ramuri
Fugeam de ploi...
Când ne-am iubit,
El era tânăr,
Tineri şi noi.

Pe gânduri cad
Şi ploaia cerne
În picuri mari...
Mă uit la brad
Cum vântu-i bate
Cetine rari...

Azi e pălit.
In multe rânduri
L-am întrebat:
Vei fi de-ajuns
De patru scânduri,
Bătrâne brad?

CÂNTEC

La fântână cu găleată
Pe cărarea cea din grui,
Stau de câte-ori e lună,
Un flăcău cu draga lui.

Nu se strâng, nu se sărută,
Dar suspină şi zâmbesc,
Când cu mintea petrecută
Ca'n beţie se privesc.

Du-te lună, vino ceaţă,
Ca să nu mai pot vedea :
Nici-o-dat'aşa iubire.
N'am iubit în viaţa mea.

RĂSĂRIT

Se umple de lumină zarea
Cad raze pe bătrânii ulmi,
Căci soarele-a urcat cărarea
Şi-a răsărit pe vârf de culmi.

Frumos ca un păstor de turmă
Dintr'o pădure de lămâii...
Curat ca ruga cea din urmă
Şi sfânt ca dragostea dintâi.

Eşiţi cu toţii la hotară
Rugaţi-l ca pe-un împărat
Să dea belşug şi ploi la vară
Peste ogorul semănat.

SUNET DE TALANGE

Talangele răsună lin,
Căci soarele ne lasă.
Talangele răsună lin
Şi turme după turme vin
De peste deal spre casă.

Cunosc pe sunet turma ta,
Mi-e cea mai dragă mie.
Cunosc pe sunet turma ta,
Nebună-mi bate inima
Şi plâng de bucurie.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Stau sprijinită în pridvor
Cu lacrimi în pleoape
Şi-ascult şi-ascult de pe pridvor:
Talangele dela isvor...
Aproape... mai aproape...

Aş vrea, dar nu mai ştiu ce-aş vrea
Şi nu ştiu cum îmi vine...
Aş vrea, dar nu ştiu ce aş vrea:
Să fiu o floare'n calea ta
Şi să mă iai cu tine.

ION GORUN
1863—1929

CÂNTEC DE TOAMNĂ

Cum sbor departe rândunele
Rămâi cu ochii duşi la ele...

De-atâtea ori le-ai mai văzut
Cum au plecat şi s'au pierdut
In zarea unui cer mai blând,
Din aripi fine fluturând, —

Şi totuşi stai aşa mâhnit,
Cu ochi 'ntorşi spre răsărit.

Căci ce mai vezi pierind în vânt
Iluziile tale sânt,
Şi tinereţe şi iubire
Şi 'nchipuiri de fericire.

Şi dacă, cu-altă primăvară,
Veni-vor rândunele iară,
Aşa cum am plecat pe rând
Din aripi fine fluturând, —

Al vieţii fir mereu se toarce,
Şi niciodată nu se 'ntoarce :

Şi de-au pierit, s'au dus pe veci,
În depărtări pustii şi reci,
Şi tinereţe şi iubire
Şi 'nchipuiri de fericire.

Şi toate cum au fost vor fi,
Tu singur nu te-i regăsi,
Şi toate cum au fost rămân,
Tu : tot mai singur, mai bătrân.

CEA MAI BUNĂ

Nu mai eram copii acum ;
Fără să ştim, ne eram dragi
Şi'n fiecare zi la drum
Porneam în vale după fragi.

Era atâta de sglobie,
Iar eu sfios şi aşezat,
Uitam de fragi şi de câmpie
Şi s'o sărut iar am uitat.

La fragi de-atunci am fost ades
Şi nu le mai uitam prin foi,
Şi sărutări câte-am cules
Pe buze dulci, subţiri sau moi.

Zadarnic însă lumea 'ntreagă
O umbli vrând mereu s'alegi,
Căci vecinic cea mai bună fragă
E cea pe care n'o culegi.

BIRUINȚĂ

Stejarul 'nalt și înverzit
Intinde crengile-i stufoase,
Desface brațele-i vânjoase
In aer cald și liniștit...

Sunt ani... era numai o ghindă,
Căzută 'n praf și în noroi
De glod mânjită și de ploi,
Și totuși izbuti să prindă.

Ideile mântuitoare,
Hai, tăvăliți-le 'n noroi,
Din glodul grămădit de ploi,
Vor crește mai triumfătoare.

GEORGE COȘBUC
1866—1918

PACE

Galbene văpăi de soare
Peste deal acum se scurg,
Și'n noptateca răcoare
Peste sat se'nalță fumul,
Codri-alene cântă'n drumul
Vântului de-amurg.

In curând o să s'aline
Truda chinului de azi.
Vei privi prin zări senine
Stelele, sclipind mărunte,
Cum încet de peste munte
Ies de printre brazi.

BCU IASI - CRAI NOUA LIBRARY

Ca și ieri rotundă luna
O să ias' acum, acum.
Steag de aur pe cununa
Dealului ! Și iată'n luncă
Plopii doinitori ce-aruncă
Umbre peste drum.

Coasa va dormi și sapa,
Va tăcea cântarea 'n grâu.
Și-o s'auzi ca'n vis cum apa
Pe sub iaz se mai frământă,
Și privighetori ce cântă
Dincolo de râu.

Noaptea 'ntreag'o să-și murmure
Apele povestea lor,
Și ieșind de prin pădure
Căprioarele pe creste
Vor căta prin văi de este
Pace la isvor.

Și va fi ! De sus, va face
Dătătorul de vieți
Parte tuturor de pace.
Și-o să-ți uiți și tu mâhnirea,
Suflete, așteptând ivirea
Albei dimineți.

CÂNTECUL FUSULUI.

Eu mi-am făcut un cântec
Stând singură'n iatac —
Eu mi-am făcut un cântec,
Și n'aș fi vrut să-l fac.
Dar fusul e de vină
Că se'n vârtea mereu,

Şi ce-mi cânta nainte
Cântam pe urmă eu.

De-atunci îl cânt într'una
Că-mi vine-aşa nevrând;
De-aş face orice-aş face
Nu pot să-l scot din gând.
Şi-l cânt torcând la vatră
Şi-l cânt mergând pe drum.
Şi nu pricep ce-i asta,
Şi nu ştiu, biata, cum?

Adese stând la cină
Simt lacrimile des,
Nu pot mânca de lacrimi
Şi trebue să es
Afară'n vânt, afară,
Că-mi arde capul tot,
Şi'ngrop în palme capul
Şi-mi cânt amarul tot.

Am stat la roata morii,
Şi roata umblă des,
Şi roata morii cântă
Cuvinte cu'nţeles.
Ea cântă înainte;
Cânt şi eu după ea —
Moraru'şi face cruce
Privind în urma mea.

Şi-am mers pe malul apei,
In valuri să-mi îngrop
Şi cântecul şi-amarul —
Dar a'nceput un plop
Să cânte, şi toţi plopii
Cântau duios în vânt,
Şi m'am trezit d'odată
Că plâng şi eu şi cânt!

Şi-am mers pe lunci, dar jalnic
D'alungul peste lunci
Cum plâng şi cântă toate!
Şi'n crâng m'am dus atunci —
Nu-i loc mai bun pe lume
De plâns decât în crâng!
Ah, toate plâng, şi satul
Se miră că eu plâng!

Dar fusul e de vină,
Că se'nvârtea mereu
Şi el cânta un cântec,
Şi-l ştiu d'atunci şi eu!
Şi'ncet ce trece viaţa
Când n'ai nici un noroc —
Mai iute dac'ar trece,
De-ar sta mai bine'n loc!

De-ar sta pe loc mai bine!
Ori loc eu să-mi găsesc
Să pot să plâng cu hohot —
Nici asta nu'ndrăsnesc!
Că mama mă tot ceartă
Şi tata-i supărat,
Şi'n ochii mei se uită
Toţi oamenii din sat.

Ah, seara numai, seara
Mă simt la largul meu,
Că'ngrop în perne capul
Şi până'n zori mereu
Tot plâng ca o nebună
Şi perna'n braţe-o strâng,
Şi plâng, că nu mă vede
Măicuţa mea că plâng.

REA DE PLATĂ

Ea vine dela moară;
Şi jos în ulicioară
Punându-şi sacul, iacă
Nu-l poate ridica.
„Ţi-l duc eu!" „Cum?" „Pe plată!"
Iar ea, cuminte fată
Se şi'nvoeşte 'ndată.
De ce ar zice ba?

Eu plec cu sacu'n spate.
La calea jumătate
Cer plata, trei săruturi.
Dar uite, felul ei:
Stă'n drum şi să socoate,
Şi-mi spune câte-toate,
Că-s scump, că ea nu poate,
Că prea sunt multe trei!

Cu două să'nvoeşte,
Iar unul mi-l plăteşte,
Cu altul să-mi rămâe
Datoare pe'nserat.
Dar n'am să-l văd cât veacul!
Şi iată-mă, săracul,
Să-i duc o poşte sacul
P'un singur sărutat!

PE LÂNGĂ BOI

Pocnind din bici pe lângă boi,
In zori de zi el a trecut
Cu plugul pe la noi.
Şi dupe bici l-am cunoscut,
Şi cum ţeseam, nici n'am ştiut
Cum am sărit şi m'am sbătut
Să ies dela răsboi.

Şi-atâta tort am încâlcit
Şi'n graba mare-am spart un geam,
Ştiu eu ce mi-a venit!
Am cap, dar parcă nu-l mai am!
Ce-aveam să-i spui? Nimic n'aveam,
Dar era 'n zori, şi eu voiam
Să'ntreb cum a dormit.

Şi vezi aşa-i el, nu ştiu cum!
M'a prins de braţ şi m'a cuprins
Să mă sărute'n drum.
Dar eu din braţe-i m'am desprins
Şi l'am certat şi l-am împins —
Dar n'am făcut cu din-adins,
Şi rău ce-mi pare-acum!

O, nu-mi e, că mi-a sângerat
La prag piciorul într'un cui,
Dar mi-e, că e păcat!
Om bun ca dânsul nimeni nu-i,
Şi pentru-o vorbă rea ce-i spui
El toată ziulica lui
Munceşte supărat!

VARA

Priviam fără de ţintă'n sus —
Intr'o sălbatecă splendoare
Vedeam Ceahlăul în Apus,
Departe'n zări albastre dus,
Un uriaş cu fruntea'n soare
De pază ţării noastre pus.
Şi ca o taină călătoare
Un nor cu muntele vecin
Plutea'ntr'acest imens senin
Şi n'avea aripi să mai sboare!
Şi tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ —
Iar spicele jucau în vânt,
Ca'n horă dup'un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.
In lan erau feciori și fete,
Și ei cântau o doină'n cor.
Juca viața'n ochii lor
Și vântul le juca prin plete.
Miei albi fugeau către isvor
Și grauri suri sburau în cete.

Cât de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu ! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit !
Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit !
Mi-e inima de lacrimi plină,
Că'n ea s'au îngropat mereu
Ai mei și-o să mă'n grop și eu !
O mare e, dar mare lină —
Natură, în mormântul meu
E totul cald, că e lumină !

ȘTEFAN O. IOSIF
1875—1913

DOINA

Se tânguesc
Tălăngi pe căi,
Și neguri cresc
Din negre văi
Plutind pe munți...

La făgădău,
La Vadul-Rău,
Sus, la răscruci,
Vin trei haiduci
Pe cai mărunți...

Grăesc încet...
Un scurt popas —
Și spre brădet
Pornesc la pas
Cei trei călări...
Sus peste plai
Tăcutul crai
Al nopții reci,
Umbrind poteci
Se'nalță 'n zări...

Și neguri cresc,
S'anină'n crângi; —
Se tânguesc
Și plâng tălăngi
Pe căi pustii...
Se duc uitați
Cei trei fârtați,
Săltând în sea,
Plutind așa,
Ca trei stafii...

Dar, când ajung,
La cotituri,
Un chiot lung
Din mii de guri
Dărâmă stânci...
Haiducii mei,
Doinesc toți trei;
Și clocotesc
Și hohotesc
Păduri adânci.

BCU IASI UNIVERSITY LIBRARY

HAIDUCUL

Uşoare neguri cresc din porumbişte
Şi arde viu luceafăru'n tărie...
Izvoarele în liniştea pustie
Işi tângue eterna lor restriste.

Dar brazii stau încremeniţi ca nişte
Oşteni în şir, visând o bătălie...
Un vânt uşor şi somnoros adie
Şi'n codru prinde frunza să se mişte...

Mierloiul sprinten şueră o clipă;
Un sturz ştrengar îngână-o turturică;
Vestind noroc, departe cântă cucul...

Ce mândră sărbătoare se'nfiripă!
Doinind din frunză vesel, pe potică,
Se duce'n sus, prin aluniş, haiducul...

CRONICARII

Când mă cuprinde dor adânc de ţară
Şi n'am pe nimeni să-mi potoale dorul,
Iau cartea unde curge sfânt isvorul
De'nţelepciune şi tărie rară...

Citesc,— iar gându-mi îşi întoarce sborul
Spre vremi de bărbăţie legendară,
De greu răsboi şi de robie-amară;
Şi sufer şi mă bucur cu poporul.

Imi cântă jalnic rostul nestatornic
Al tuturor măririlor din lume,
Miron Costin, vestitul Mare Vornic;

Boier de ţară, bunul Ion Neculce,
Oftând strecoară printre lacrimi glume
Din zile vechi, — şi'n grai nespus de dulce!

PASTEL

Trece'n sus, pe plai în sus,
Un voinic pe-un murg călare,
Inapoi se uită dus
Peste mândrele hotare...

Dus el cată spre Ardeal
Unde-o turlă'n fund străluce;
Murgul urcă greu la deal,
Pe voinic de-abea-l mai duce...

Neguri de brădet se'ntind...
Turla'n văi de mult e ştearsă.
Dar voinicul pribegind
Tot mai ţine faţa'ntoarsă...

FÂNTÂNA VRĂJITĂ

Jos, la fântâna dintre plopi,
Descânt'o vrăjitoare.
Se umflă apa, — joacă stropi
In scăpătat de soare.
Se umfle apa, scade iar
Şi parcă vrea să fiarbă, —
Se'ndoae plopii şi tresar
Vrăjiţi de hâda oarbă.

Şi tot şoptind şi tot vrăjind
Aruncă bobii'n sită,
Se'ndoae plopii vâjâind
Şi noaptea e sosită.
Şi tot vrăjind şi tot şoptind
Ea face-un semn cu mâna, —
Din plopi foi moarte se desprind
Şi clocote fântâna.

Legate-s apele de-acum
Ea'n umbră stă și-așteaptă.
Un călăreț trudit de drum
Spre cei doi plopi se'ndreaptă.
Spre gura însetată el
Găleata o apleacă,
Bea apa descântată el,
S'aruncă'n șea și pleacă.

Dar nici doi pași nu face'n drum
Stă roibul, sforăește,
Și două brațe-l prind acum
Pe călăreț în clește.
Se apără cu suflet stâns,
Și luptă și se sbate,
Dar vrăjitoarea-l ține strâns
Și-i călărește'n spate.

Cu pintenii el bate'n cal
Stă zările să soarbă, —
Pădure, holde, vale, deal
Se pierd în noapte oarbă. —
Și'n zori de zi au fost găsiți
Acolo la fântână,
Și cal și călăreț zdrobiți
De goana cea păgână. —

Voi, fetelor și voi, feciori
La apă când v'eți duce,
Suflați asupră-i de trei ori
Și faceți sfânta cruce,
Căci la fântâna dintre plopi
Stă baba blestemată, —
Și nu desleagă zece popi
Ce leagă ea odată!

CÂNTEC

Nu mai sunt pe luncă flori,
Văile 's deşarte,
Ţipă cârduri de cocori
Pribegind departe !

Şi văzduhul s'a 'norat,
Ninge sus la munte —
Trec pe vale, la iernat,
Turmele mărunte...

Plâng tilingi, tălăngi răspund,
Soarele apune, —
Glas de bucium sună'n fund
Ca o rugăciune...

CÂNTEC VECHI

Codrule, stăpânule
Codrule, bătrânule !
Mişcă-ţi tu poienile
Şi-ţi ridică genele,
De priveşte până'n zare :
Nu s'arată şir de care,
Şir de care ferecate,
Scârţâind împiedecate,
De-angarale 'mpovărate,
De neferi înconjurate ?...

Codrule, stăpânule,
Codrule, bătrânule !
Scutură-ţi tu pletele
Să s'adune cetele :
Cetele haiducilor,
Spaimele răscrucilor

Să răstoarne carele,
Vânzolind covoarele,
Să desfunde lăzile
Să-şi împartă prăzile...

MARIA CIOBANU

LÂNGĂ RĂZBOI

De cânt şi eu vreodată
Nu cânt eu nimănui;
Ci de mai cânt vreodată,
Eu cânt războiului.
El ştie bine dorul
Ce ţes în gândul meu
Şi-mi ştie bine gândul,
Ce ţes eu tot mereu.

Şi dacă plâng vreodată,
Nu plâng de sărăcie;
Ci dacă plâng vreodată,
Eu plâng ce mi-e drag mie.
Şi plâng şi cânt de-odată,
Când ţes în gândul meu;
Şi ţes eu pânza toată,
Dar plâng şi cânt mereu.

Şi iese valuri pânza,
Pe sul nu mai sunt fire;
Şi iese valuri pânza
Şi-i albă şi subţire.
E gata pânza toată,
Dar eu în gândul meu
Tot ţes a mea iubire,
Şi cânt şi plâng mereu.

LUPTĂ

O luptă grea e viaţa,
Şi-i greu să lupţi cu ea,
Şi-i greu să faci pe voie
La toţi, precum ai vrea.

Dar mult mai greu e'n lume
Cu tine-a te lupta
Când sufletul se zbate
Şi nu mai ştii ce vrea.

ION BÂRSEANU

RÂND PE RÂND. . .

La crâşma veche de sub deal
Veneau cu tropotul de cal,
Voinicii codrului de-atunci,
Când singur codrul da porunci.

Şoimani ce vârâ spaima 'n târg:
Descălecau atunci, de sârg,
La vad cu cântece, cu joc,
Cu pline pivniţi de pitroc.

„Ia'n sări, măi bade cârciumar,
„De pune trei berbeci pe jar;
„Ai trei grămezi de bani crăeşti,
„Ş'un glonte dacă zăboveşti".

Işi toarnă cailor ovăs,
Ş'apoi din iarbă, fără păs,
Ei văd plutind în fumegări
Berbecii traşi în lungi frigări.

Nu-i om crâşmarul ! Prea-i domol,
Dar crâşmăriţa-i dracul gol;
Voinicii azima şi-o rup
Din ochi sorbind vrăjitul trup.

Când urăturile răsar,
Din spuma plinului pahar,
Nu unu-şi zice : L-am băut?
Sau crâşmăriţa l-a umplut?

Vestind cu tunet de pistol
Al prejmetelor larg ocol,
Târziu, cu butia de vin
Ospăţul se sfârşia deplin.

„Pe cai !" răcnea grozav un glas,
Şi 'ndată, fără bun rămas,
Porneau ei toţi, şi vrând nevrând
Oftau în sine rând pe rând.

SEMNELE

Treceam, şi'n drum stejarul
De-un trăsnet fu lovit;
Stătui mai alb ca varul :
Rău semn mi-a vorovit !

Ajuns la o fântână
Pe loc a şi secat :
Ca mâine dus de mână
Voi da de vr'un păcat...

Şi iată se desparte
Din alb şirag o stea !
Departe, prea departe
Ce'mi face dragostea?

JALEA CODRULUI

Când spre seară, buciumul
Potoleşte zbuciumul,
Ca visând vre-o datină,
Codrul trist se clatină.

Dorm sub mândra-i flamură
Păsări mici în ramură
Şi-l aud plângându-se
Singur întrebându-se :

— „Unde-mi este bourul
„Furtunos ca nourul,
„Brazde să despintece
„Şi să-l cânt în cântece?

„Plânge frunza nucilor
„Chiotul haiducilor,
„Când îşi sună clopotul
„Murguleţ cu tropotul;

„Numai floarea cimbrului
„Spune urma zimbrului,
„Ciuboţica cucului
„Urmele haiducului;

„Floarea romăniţelor
„Urmele Domniţelor :
„Urmele strădalnice,
„Rămăşiţe jalnice....

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ZAHARIA BÂRSAN
1879

CA MÂINI VA BATE CEASUL.

Glas din cer
S'a coborât să ne 'nsenine gândul
Şi dela Bârsa până la Sătmar
Incremeniră toate ascultându-l...
O lume 'ntreagă năvăli pe drum
Privind în zarea roşie de sânge...
— Va bate ceasul pentru toţi de-acum
Şi cel ce-a plâns în veci nu va mai plânge.

Aprins s'a coborât un glas de goarnă
Şi s'a lăsat pe câmpuri şi păduri.
Prin codrii noştrii 'mbătrâniţi de jale
A amuţit lovirea de securi
Şi din livezi uitate, din răzoare
Se ridicară coasele pe rând,
Iar plugurile s'au oprit în soare
Din fiarele tocite fulgerând...

Va bate ceasul vremurilor bune!
Trăsni-vor munţii până la pământ
Şi se vor dărâma ca prin minune,
Se vor preface'n pulbere de vânt...
Ah, munţilor cu zăpezite steme
Ştiam eu că sunteţi din cei ce pier
Căci altfel Dumnezeu de multă vreme
V'ar fi zidit cu frunţile de cer!

Vă văd venind în valuri... fraţi la fraţi...
Pălească'n faţa voastră soarta crudă
Şi chiue văzduhul până'n nori,
S'audă cei ce au urechi s'audă!
In calea voastră cerul se 'nsenină,
Sburaţi vârtej mântuitoare gloanţe!
Lumină... să se fac'odat' lumină,
Şi să se-ascundă bufniţele toate!

Aud parcă fâlfâituri de steaguri
Şi cântece spărgându-se de zări,
Văd suflete 'nălţându-se la ceruri
Topite'n furtunoase îmbrăţişeri
Şi plânsete de bucurie mare
Şi... toate câte'n minte pot s'adun
Scăldate'n tropote de cai şi care
Şi botezate 'n trăsnete de tun !...

Veniţi viteji la marea sărbătoare
Să chiuim în ploaie de săgeţi...
Ne-om face vifor, sabie şi pară
Şi fulger ne vom face dacă vreţi,
S'o repezi din cârji voios moşneagul
Simţind că'n viaţă tot mai are-un ţel...
Ah, să ne-aduceţi dela Plevna steagul
Să ne'nălţăm şi noi odat' sub el...
. . . . . .
Şi tu să vii, Slăvite Crai cuminte,
Să Te vedem în frunte de voinici !..
Iţi vom ieşi cucernici înainte
Cu pâne şi cu sare de pe-aici
Să vezi Tu pânea câtu-i de amară !
— Iar sete de-Ţi va fi, să vezi apoi
Cum ai să'ntinereşti la noi în ţară,
Când vei gusta din apa dela noi !...

ION BORCIA

1880—1912

LUI GH. LAZĂR

Inalţă munţii culmile eterne
In liniştea văzduhului de pară,
Alene mişcă plopii frunza rară,
Şi pace peste satul alb s'aşterne...

Abia s'aude-un vuiet dela moară...
Aproape sună toaca de vecerne,
Iar pe biserica smerită cerne
Potop de aur soarele de vară...

. . . . . .

Stai trecătorule grăbit, din mers!
Pe unde treci acuma locu-i sfânt
Ţi-o spune'n lespede săpatul vers.

Opreşte-te, 'n genunche la pământ,
Ceteşte numele uitat şi şters
Şi 'nchină-te tăcutului mormânt!

OCTAVIAN GOGA
1881

N O I

La noi sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă;
La noi atâţia fluturi sunt
Şi-atâta jale 'n casă.
Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece şi flori
Şi lacrimi multe, multe...

Pe boltă sus e mai aprins,
La noi, bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...
La noi de jale povestec
A codrilor desişuri,
Şi jale duce Mureşul
Şi duc tustrele Crişuri,

La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul,
Şi 'mbrăţişându-şi jalea plâng:
Şi tata şi feciorul.
Subt cerul nostru 'nduioşat
E mai domoală hora,
Căci cântecele noastre plâng —
In ochii tuturora.

Şi fluturii sunt mai sfioşi,
Când sboară 'n zări albastre,
Doar roua depe trandafiri —
E lacrimi de-ale noastre.
Iar codrii ce'nfrăţiţi cu noi
Işi înfioară sânul,
Spun că din lacrimi e 'mpletit
Şi Oltul biet, bătrânul...

Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinţii, —
De jalea lui ne-au răposat
Şi moşii şi părinţii...
— Din vremi bătrâne, de demult
Gemând de grele patimi:
Deşertăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi...

O L T U L

Mult iscusita vremii slovă
Nu spune clipa milostivă,
Ce ne-a 'nfrăţit pe veci necazul
Şi veselia de-o potrivă...
Mărită fie dimineaţa
Ce-a săvârşit a noastră nuntă,
Bătrâne Olt! — cu buza arsă
Iţi sărutăm unda căruntă.

In cetăţuia ta de apă
Dorm cântecele noastre toate
Şi fierbe tăinuita jale
A visurilor sfărâmate.
Tu împleteşti în curcubee
Comoara lacrimilor noastre
Şi cel mai scump nisip tu-l duci
In vadul Dunării albastre.

La sânul tău vin, în amurguri,
Sfioase, fetele fecioare,
Şi dimineaţa vin neveste
Cu şorţul prins în cingătoare —
Şi vin păstori cu gluga albă,
Din fluier povestindu-şi dorul —
Şi câte cântece şi lacrimi
Nu duce valul, călătorul,

Drumeţ bătut de gânduri multe,
Ne laşi atât de greu pe noi,
Imbrăţişându-ne câmpia
Te uiţi adesea înapoi.
Aşa domol te poartă firea,
Căci duce unda-ţi gânditoare
Durerea unui neam ce-aşteaptă,
Demult, o dreaptă sărbătoare.

— Demult, în vremi mai mari la sufle
Erai şi tu haiduc, moşnege, —
Când Domni vicleni jurau pe spadă
Să sfarme sfânta noastră lege;
Tu, frate plânsetelor noastre
Şi răsvrătirii noastre frate,
Urlai tăriilor amarul
Mâniei tale 'nfricoşate.

Cum tresăreau încremenite,
In jocurile lor buiestre,
Oştiri cu coifuri de aramă
Şi roibi cu aur pe căpestre,
Când la strigarea ta de tată
Grăbeau din codri la poiene,
Strângând săcuri la subţioară,
Feciorii mândrei Cosânzene,

Sdrobită 'n praf murea arama
Şi codrul chiotea, viteazul;
Iar tu, frăţine, mare meşter,
Biruitor frângeai zăgazul
Şi 'mbujorându-te la faţă,
Treceai prin văile afunde,
Incovoindu-ţi îndărătnic
Măreţul tău grumaz de unde.

— Slăvite fărmituri a vremii,
De mult v'am îngropat văleatul...
Neputincios pari şi tu astăzi —
Te-a 'ncins cu lanţuri Impăratul.
Cu unda ta strivită, gemem
Şi noi, tovarăşii tăi buni,
Dar de ne-om prăpădi cu toţii
Tu, Oltule, să ne răsbuni!

Să verşi, păgân, potop de apă
Pe şesul holdelor de aur;
Să piară glia care poartă
Instrăinatul nost' tezaur;
Ţărâna trupurilor noastre
S'o scrumi de unde ne'ngropară
Şi să-ţi aduni apele toate,
— Să ne mutăm în altă ţară!

CASA NOASTRĂ

Trei pruni, frăţini, ce stau să moară,
Işi tremur' creasta lor bolnavă,
Un vânt le-a spânzurat de vârfuri
Un pumn de fire de otavă.
Cucuta creşte prin ogradă
Şi polomida-i leagă snopii...
— Ce s'a ales din casa asta,
Vecine Neculai al popii !...

De pe pereţii 'ngălbeniţi
Se deslipeşte 'n pături varul
Şi pragului îmbătrânit
Incepe-a-i putrezi stejarul;
Iar dacă razele de soare
Printre şindrile facu-şi cale,
Văd sporul pânzei de paianjen
Şi 'nfiorate mor de jale.

Cum dorm acum de mult pierdute,
Subt vreascurile stinse-a vetrii,
Poveştile 'nşirate seara
De-atâtea cuscre şi cumetre;
Cum tremură cenuşa aspră,
Ce 'nfioraţi îmi par cărbunii,
De vraja care-o mai păstrează
Din câte povesteau străbunii...

Infipt în meşter-grindă, iată-l,
Răvaşul turmelor de oi:
Şiragul lui de crestături
Se uit' atât de trist la noi.
Imi duce mintea 'n alte vremi
Cu slova-i binecuvântată,
— In pragul zilelor de mult
Parcă te văd pe tine, tată.

Şi parc'aud pocnet de bici
Şi glas stăruitor, de slugă,
— Răsare mama 'n colţul şurii
Aşează 'nceat merindea 'n glugă...
Induioşată mă sărută
Pe părul meu bălan, pe gură :
„Zi Tatăl nostru seara dragă,
Şi să te porţi la 'nvăţătură !"

Şi uite-mi trec pe dinainte
In rânduri, rânduri toate cele :
Oraşul înnegrit de fumuri
Şi toate plânsetele mele.
— Cum m'am făcut apoi cuminte
Cu vremea ce înainta,
Şi m'am trezit pe nesimţite
Că-mi zice satul : — Dumneata...

Şi câtor strigături la joc
Ţineam cu glasul meu ison
De câte ori am spus povestea
Lui Alexandru Machidon.
Şi ca un cântec cum s'a stins
Frumoasa mea copilărie —
Şi dragostea de două veri
Cu fata popii Irimie...

Cu valul vremilor ce curg
Atâtea cântece s'au dus
Şi valul vremilor ce curg
Atâtea cântece-a răpus...
Eu vă sărut părinţi străbuni,
Pe varul alb scobit de ploaie...

. . . . . .

De ce-ţi ştergi ochii cu cămaşa,
— Ori plângi vecine Niculaie?

PRIBEAG

Plânge-o mierlă 'ntr'o răchită
La răscruci în Dealu-Mare...
Suie 'n pas domol răzorul
Un voinic pe murg călare...

Jos, în smalţ de soare-apune,
Turla satului străluce;
Sapă murgul şi necheazâ
Şi 'nspre vale vrea s'apuce...

Se înalţă 'n şea voinicul,
Vede-o casă 'ntre poiene
Şi cu mâneca cămăşii
Şvânt'o lacrimă din gene...

Intr'o clipă strânge frâul
Şi-l îndeamnă 'n altă parte,
Dârz pleoapele-şi închide....
— „Du-mă, murgule, departe!...

Sfărmând jghiabul cu potcoava
Drumului s'aşterne murgul, —
Peste plopi cu frunza rară
Cade 'nlăcrimat amurgul...

PACE

Luna-şi picură argintul
Tremurându-l pe fereastră;
Vede-atâta împăcare,
Străjuind căsuţa noastră.

Lângă pat zâmbind stă mama,
Adormindu-şi copilaşii —
Cămăşuţă cu mătasă
Le-a cusut mâna nănaşii.

Numai moşul povesteşte,
Aşezat pe faţa vetrii, —
Dumiriţi de-o pildă veche
Il ascultă doi cumetri.

Dar auzi ! — Căţelul latră,
S'aud şopote 'n ogradă
Şi s'aude, supt opincă,
Scârţâitul de zăpadă.

S'a curmat de-odat' povestea
Şi-i tăcerea mută 'n casă, —
Osteniţi dorm ochelarii
Pe ceaslovul depe masă.

Licărind o raz' atinge
Geamul uşii dela tindă,
De trei glasuri legănată,
Se 'nfiripă o colindă...

De supt ţol, ridică fruntea
Două feţe bucălaie...
— Blând zâmbeşte din icoană
Cuviosul Niculaie...

TOAMNĂ

Văl de brumă arginţie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămâiţă
Li se uscă rădăcina.

Peste creştet de dumbravă
Norii suri îşi poartă plumbul,
Cu podoaba sdrenţuită
Tremură pe câmp porumbul.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Şi cum dela Miazănoapte
Vine vântul fără milă,
De pe vârful şurii noastre
Smulge 'n sbor câte-o şindrilă.

De viforniţa păgână
Se 'ndoiesc nucii, bătrânii,
— Plânge-un puiu de ciocârlie
Sus pe cumpăna fântânii.

Il ascult şi simt sub gene
Cum o lacrimă-mi învie :
— Ni s'aseamănă povestea,
Pui golaş de ciocârlie.

ION U. SORICU
1882

RAPSODUL

Cântarea mea'i ecoul ce răspunde
La strigătul lovit de stânca dură,
M'a'nfiorat a dragostei căldură
Şi vaetul durerilor profunde.

Ruini, cari au căzut sub val de ură,
Catarguri ce se frâng în joc de unde
Şi truda ce ţărâna o pătrunde
Au îmbrăcat a ritmului măsură.

Cântarea mea nu-i spumă plutitoare,
Pe care-o poleeşte curcubeul
Şi-o 'nşiră'n salbe razele de soare.

Este verset cucernic din Credeul,
Prin care înfrăţitele popoare
Işi vor găsi în muncă Dumnezeul.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Nu fulgeră'n acordul ei mânia,
Ci freamătă dorința de dreptate,
Cuvântul bun al dragostei de frate
In sfânt amvon preface poezia.

Ca iezerul ce'n apele-i curate
Răsfrânge și seninul și urgia,
Am prins avântu'n vers și ironia,
In care bietul muritor se zbate.

Și nu cânt, ca s'aud în jur de mine
Aplauzele sterpei aprobări,
Ci ca s'arăt cărarea spre mai bine.

In bucuria caldei întrupări,
Ce'nalță către sferele senine
Privirile umanelor vlăstari.

•

De-aceia nici cuvântul nu-mi răsfață
A visului deșartă împletire,
El poartă îndemnul grav de 'nfăptuire
Al firei creatoare de viață.

Ecoul milioanelor martire
Care'nfruntară crunta moarte'n față, —
In drumul pe pământ este povață,
Sau e sentință prea de osândire,

E sol menit pe oameni să 'npreune,
Spre suferință mila s'o abată,
Să crească generațiile bune,

Ce vor sfinți pământul altă dată
Și pe biruitorii să-i încunune
Cu lauri care nu mor nici odată !...

VÂNTUL

Colindător fără odihnă,
El trece peste mări și țări.
O, dați-mi aripi zburătoare
Cu vântul să pornesc în zări.

Tovarăș gândurilor mele
Și visurilor mele sol,
De-atâtea ori, cu ruga-mi caldă,
Pământului a dat ocol.

De-atâtea ori, cu viersu-i dulce,
In zorii tristei dimineți,
El m'a făcut să uit durerea
Minții mele tinereți.

M'a mângâiat ușor pe frunte
Și ochii mi i-a sărutat,
Pe marmora credinței mele
El dalbe flori a scuturat.

L-am așteptat în seri de iarnă
Nebun să'mi bată în ferești,
Din largul zărilor umbrite
Să vie să'mi aducă vești.

L-am auzit trecând prin codri
In liniștea albastrei seri,
Vestindu-le în cântec vesel
Sosirea dulcei primăveri.

Și l-am văzut pe'ntinsul mării,
Sălbatec purcezînd în larg,
Și'n furia-i nepotolită
Sfărâmând catarg după catarg.

Al nimănui, și-al tuturora,
Induioșat și răzvrătit,

Ca şi pe mine, pe el nimeni
Nu l'a 'nţeles, nu l-a iubit.

De aceia drag îmi este vântul
Şi veşnic îl aştept şi'l chem,
Căci amândoi purtăm în lume
Acelaş cântec şi blestem...

HAIDUCEŞTE

Trec norii resfiraţi spre soare-apune
Goniţi de stolul albelor cocoare,
Pe straşini rândunele călătoare
Rostesc a biruinţei rugăciune.

Scot melcii leneşi coarnele la soare,
Umflând în vârfuri ochii de cărbune,
Iar fluturii, în alintări nebune,
Sărută'n luncă floare după floare.

S'a strâmtorat în jurul meu bordeiul
Şi stau să cadă-asupră-mi căpriorii,
Înmugureşte'n bătătură teiul,

Şi curcubeul bea din apa morii,
Hai, dorule, acuma e temeiul
Să mai sunăm la pungă gălbiorii !

*

S'a afumat la vatră ţundra sură
Şi s'a uscat pe culme cingătoarea,
În corn de praf a pus măicuţa sarea.
Şi'n glugă flori uscate de mălură.

Ne-o străjui'n desiş privighetoarea,
Când noi vom măsura după măsură
Şi'nvăluiţi în negură şi bură
Ne-om pierde prin coclaure cărarea.

Iar şoimii dela ieslea ciocoiască
Vor învăţa să fugă după stele
Şi dincolo de Dunăre să pască.

Nu vreau să ştiu de vremurile grele:
Cinzeci de galbeni vreau să strălucească
In salba dela gâtul Negei mele!....

*

S'a deşteptat bătrânul codru iară,
Cu tineri ochi spre cer albastru cată.
Din larg de zări, la sânul lui de tată
Pribegii cântăreţi se adunară.

Hai, murgule, mai poartă-mă odată,
Pe unde m'ai purtat odinioară,
In cântec nou să meargă vestea'n ţară
De ochii mei şi coama ta rotată.

Auzi cum chiamă cucu la potică
Voinici doinaşi de cântece bătrâne,
Vulturi semeţi în slavă se ridică.

Hai, murgule, la plai cu flori şi zâne,
Când tunetele cerul nalt despică,
Al nostru hohot lung să le îngâne!

ECATERINA PITIŞ
1884

CUCULE CU PENE SURE

„Cucule cu pene sure,
Ce laşi lenea să te fure;
Ce nu cânţi colea pe cracă,
De urât ca să-ţi mai treacă?
Ai vre-un dor, ai vre-o durere,
N'ai ce inima îţi cere?
Nu-i destulă pace'n leasă,
Ori vre-o jale te apasă?"

„Dragă, 'n leasă-i pace-adâncă,
Ba e chiar prea multă încă;
N'am nici dor, n'am nici durere,
Am, ce inima îmi cere.
Dar pe-o cracă de răchită
Văd o foae 'ngălbenită,
Iar în luncă sub dumbravă
Un voinic cosind otavă.
Şi sunt trist, că vremea trece,
După caldă vine rece;
Şi sunt trist, că vremea vine
Să mă duc în ţări străine".

DOR

Din satul mic de prin străini
Incins de lanuri şi grădini,
Din casa verde cu pridvor
Aleargă gându-mi călător
La tine, petec de pământ,
Ce'mi eşti departe şi-mi eşti sfânt,
La cerul tău, la munţii tăi,
La florile ce-ţi cresc prin văi;
La voi salcâmi, la voi castani
Ce peste drum de-atâţia ani
Vă scuturaţi şi înfloriţi
Şi cuibul meu adăpostiţi;
La tine, mamă, ce'n amiazi
De-atâtea ori pe gânduri cazi,
Şi până colo pe'nserat
In lacrimi ochii ţi-ai udat.
Apoi l'al lunii răsărit
In pragul porţii ai eşit
Şi-aştepţi, aştepţi cu-atâta dor
Pe-un călător.

SOL PRIBEAG

„Bun rămas, căsuţă mică
Şi stăpâni — eu plec la drum!"
— „Să am aripi, rândunică,
Aş sbura cu tine-acum".

„Dacă ai, copilă dragă,
Vre-o dorinţă, să mi-o spui".
— „Cântă, pasăre pribeagă,
La fereastra casei lui".

„De mă'ntreabă despre tine
Ce i-oi spune-atuncea eu?"
— „Spune-i visele-mi senine,
Dragostea şi dorul meu".

„De mi-o fi zadarnic cântul,
Eară visele-ţi târzii?"
— „Du-te, du-te-atunci ca vântul
Şi 'napoi să nu mai vii".

CÂNTECE

Suspină codru 'ndurerat,
Că pică frunza, pică,
Şi toate mierlele-au plecat
Şi ceaţă deasă s'a lăsat
Şi nu se mai ridică.

Dar nu-i e nici de ceaţa lui
Şi nici de mierle nu-i e,
Şi nici de frunzele gălbui,
Ci-i este doar de cărărui,
Că cin' să le mai suie.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II

Dă-mi, mamă, dulcea mea ghitară,
S'o strâng la sânu-mi şi să cânt,
Că iese Viforul din ţară
Şi colţul ierbii din pământ.

Cocori pribegi şi rândunele
Se'ntorc la cuibul părăsit,
Şi iarăşi dorurile mele
Cu dorul lui s'au întâlnit !...

SONET

Când nu mai vine nimeni — mi se pare
Că'n jeţul gol de lângă patul meu
S'aşează blând, privindu-mă mereu
O palidă femee, despre care

Se spune'n lume tot cuvântul greu,
O'ncarcă cu blesteme fiecare
Şi fug din drumu-i toţi, cu mic cu mare
Căci n'o iubeşte nimeni, numai eu.

— Femeia asta palidă la faţă,
De ani naivi, m'a cunoscut, mă ştie,
M'a întâlnit de mii de ori în viaţă.

Din glasul ei mai dulce decât mierea
Sorbit-am eu întâia poezie —
Femeia asta palidă-i Durerea.

BCU IAŞI CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

HORIA PETRA-PETRESCU
1884

IMNUL DREPTĂȚII

I.

Ridică steagul mândru, al Dreptății!
Să fâlfâie cum n'a mai fâlfâit —
Sub cerul primenit — al Libertății,
In ziua de izbândă — a răsplății,
In sufletu-ne tânăr, primenit.

II.

Ascunde-ți fața ta, plin de rușine,
Semănător de pizmă și minciuni,
Căci ochii-ți văd pe'ntinsuri valuri line,
Sunt holdele ce-au dat un rod de bine,
Spurcate iesme nu mai poți s'aduni!

III.

Dispreț pe capul tău de-ai vrea minciuna!
Pe tron ridică sfântul Adevăr!
S'a risipit din suflete furtuna,
Vom fi, cu trup cu suflet, vecinic *una*.
Pe veci pierit-a al discordiei măr!

IV.

Intinde mâna 'n coaci Bucovinene,
Și tu, din Maramureș, din Bihor,
Voi, din Regat, cu tine, Ardelene
(Toți Feți-Frumoși și dalbe Cosinzene!)
Basarabean! — suntem doar un popor!

V.

Dreptatea-o vrem, de mii de ori dreptate,
Căci pentru ea cu toţii-am sângerat,
Şi-am lâncezit în temniţe spurcate!
Azi mâna 'ntindem, frate către frate,
Ne 'mbrăţişăm cu sufletul curat!

VI.

Să nu mai fie jug şi nici fiară!
Să nu subjugi, să nu fii subjugat!
In lung şi'n lat a Libertăţii ţară,
Iubirea'n ea, cea fără de hotară,
De la colibă până la palat!...

(Noembrie 1918).

EMIL ISAC

1889

UNDE SE DUC?...

Unde se duc morţii, unde se duc?
In o altă lume, în care întunerecul este soare,
In care nu împietreşte piatra, nu înfloreşte floare,
Şi toate sunt pentru că nu sunt,
Morţii unde se duc?
Pământul îi leagă, se fac praf şi cenuşe,
Şi poate nu ajung până la tainica uşe
Ce închide izvorul luminii şi împărăţia de stele?...
Unde se vor duce cântecele şi durerile mele
Ce trecătoare în mine le port
Unde mă voi duce de voi fi mort?

De voi fi mort, simt unde mă voi duce,
Voi zbura din pământ, de sub cruce,

Un zâmbet voi fi pe buze de copil,
Voi fi poate o înserare de April,
Voi fi o frunză... ori voi creşte ca un munte,
Voi fi un val de mare, ori brazdă pe-o asudată frunte,
Voi fi un cântec ce voi amorţi pe strune,
Ori voi fi codru ce plânsul îşi spune,
Ori poate nu voi mai fi nici moarte, nici viaţă
Numai deasă şi neînţeleasă ceaţă
In care va porni copilul meu să'mi caute amintirea...
. . . . . .
Unde se duc morţii să nu ajungă nicăirea?

COPILUL MEU...

Copilul meu, ce-ţi las eu ţie
E scumpă moştenire.
Iţi las un glas de ciocârlie
Şi-un crin subţire.

Ciocârlia te va ridica la stele,
Şi la pământ te va sili crinul.
Cântecile mele,
Iţi vor îndulci pâinea şi vinul.

Copilul meu să iubeşti păsări şi flori,
Şi lor să le facă semn mănuţele tale,
E moştenire fără comori
Dar te vor petrece cu veşnicia lor în cale,
Iubeşte păsări şi flori
Iubeşte păsări şi flori
Şi fericit o să trăeşti şi fericit o să mori.

ARON COTRUŞ
1891

MUNŢII

In frământări aprinse, în lupte uriaşe,
Unind într'o sforţare puterea voastră toată,
Cotropitori, odată,
Aţi spart pământul aspru ce v'a ţinut ca'n faşe,
In coaja lui tirană, în carnea-i milenară...
Şi aţi ţâşnit spre cer — revolte uimitoare —
Să împietriţi pe veci, în drumul către soare...

Ca voi, o munţii mei,
Am sângerat zadarnic, m'am opintit mereu,
Ca dintr'o strâmtă ocnă să scap odat' din mine
Să ies, să scap, să fug,
De piedica-mi de humă, de-al cărnii mele jug
Despotic, zilnic, slut şi-omorâtor de greu...
Şi străbătând, în voe, nemărginirea oarbă,
Cu sufletu-mi ce totul râvneşte să absoarbă,
Să mă înalţ — sălbatic, statornic curcubeu —
In setea-mi de lumină,
Cu creştetul în nouri,
Ca voi,
Duşmani şi prieteni, Munţii mei !...

I O N

Ţăran pietros cu paşi voinici
Ce drag mi-ai fost şi drag îmi eşti, —
Pentru tine, pentru-ai tăi arar au curs pe-aici,
Prin vreme, râuri de cerneli cereşti...

Pentru truda ta, pentru voi,
Schimbatu-mi-am adesea condeiu'n retevei
Şi am isbit mânios în grofi şi în ciocoi
Şi'n cămătarii putrezi şi mişei...

Singur, şi subţire, şi tânăr: un cetin
In codrii voştri de copaci de rând, —
Cine v'a fost ca mine mai prieten
Decând v-aţi pomenit arând şi semănând? !...

Ţăran pietros în munci călit,
Pe petecu-ţi de glie te visez — împărat,
Zidind supt zori de foc, cu sârg înaripat,
Lumi noi pe temelii de neclintit !...

HORIA

Gândul tău

Gândul tău: curcubeu peste veac,
S'a ivit peste furtunile din noi...
Ce grof l'ar fi putut stropi cu noroi
Să nu-l mai vadă iobagul sărac? !...

Gândul tău columnă de foc,
Dincolo de bezna zilei de azi,
Vesteşte prin vreme pentru moţii nomazi:
O mare, statornică oprire pe loc...

In munţii tăi

Pe-aici vitejia, cu sânge
Drum şi-a spintecat spre desrobire...
Pe-aici trăeşte-un neam ce nu ştie plânge..
Nici să se sperie, nici să se mire...

Pe-aici vitejia-i o datină
Moştenită în sânge de fieştecare...
Potrivnicii ce cred că izbind-o, o clatină,
O fac să crească şi mai mare...

Pe-aici legaţi de stânca săracă
C'o patimă aspră şi idolatră,
Sbatu-se moţii ce ştiu să vrea şi să tacă,
Moţii tăi de fier şi de piatră...

Mort e de mult Iosef împăratul...

Mort e de mult Iosif împăratul
Şi praf alesu-s'a de 'mpărăţia lui...
Cât vezi pe-aici dealungul şi de-a latul
E slobod astăzi drumul moţului...

Altă rânduială, alte graiuri, alte legi...
Răsună dulce chiar şi asprele porunci
Date drept, pe limba noastră, naţiei întregi,
Cum pentru noi nu răsunau atunci...

Drumul nostru merge tot mai neted înainte
Dar departe pe întinsul colţuros al drumului
O ruptă roată ne aduce-aminte
De jertfa ta ce n'a pierit ca umbra fumului...

IN ADÂNC DE CODRU

Dau pinteni calului
Şi-aplecat pe-oblânc,
Intru-adânc,
Tot mai adânc
In codrul fără fund...

Cărările sub frunze se ascund,
La chiotu-mi ecouri iuţi răspund...
Parc'aş intra în fuga calului
In străvechiul suflet al Ardealului.

TRANSILVANIEI

Cu trupul : rană şi glod
Pe munţii tăi genunchii mi-i rod
Şi paşi de fier înnod
Şi desnod
Spre piscuri ce'n nori îmbrobod
Urme de mers fără rod...

Doru-mi furtunatic vreau să-ţi fie,
Pe vecie : —
Cneaz
Treaz,
Viteaz,
Veghindu-te, fără răgaz...

Sufletu-ţi să-mi fie voevod,
Să-ţi fiu ostaş-rapsod,
Dârjenie, foc, strădanie,
Unic în viaţa ta valahă, aspră, mută, stranie,
Transilvanie ! Transilvanie !...

PE GRANIŢĂ

Graniţă flămândă,
Flămândă, sângerândă,
Gând românesc la pândă...
Graniţă osândă,
Zare de foc şi izbândă, —
M'opresc aci, la marginea satului
In ziua ce moare
Şi parcă-o simt, svâcnindu-mi sub picioare,
Ruptă'n două — inima Banatului...

POEȚI BĂNĂȚENI

ION POPOVICI-BĂNĂȚEANU

1869—1893

MAMEI

Nu mai plânge, nu mai plânge, mamă dragă, nu mai plânge
Ale tale doruri toate și dureri nu le poți stânge
Cu a lacrimilor picuri,

Roiul chinurilor crude, tipărite'n rupta-ți față,
Suferințele, troene din a ta trudită viață
Pe-a mea inimă le smicuri,

De ce plângi? — Trecut-a vremea când tu alergai orașul
Intrebând pe fiecare unde-ți este copilașul
Și erai de frică moartă,

Că-i pierdut, ori căruțașii l-au călcat în drumul mare
Și tu n'o să-i dai de urmă, ori să-l vezi fără suflare
Aducându-l om pe poartă;

Lămuriri pentru poeziile în dialect bănățean:

ge (uneori *ghie*), *gi*, sunt folosite în loc de *di* [cage=cade, ghies=des, grăgini=grădini]; *ce*, în loc de *te* [atâcea=atâtea]; *șie*, în loc de *ce* [dulșie=dulce]; *și*, în loc de *ci* [vași=vaci]; *ă*, în loc de *e* [dă=de, pă=pe]; *e*, în loc de *oa* [tece=toate]; *ci*, în loc de *ti* [Cimiș=Timiș]. Celelalte particularități ortografice, mai ușoare, cititorul le va interpreta dela sine.

Când cu ochii seci de lacrimi, istovită de veghiat,
Te rugai așa fierbinte, în genunchi lâng'al meu pat,
Doamne, Doamne scapă-mi-l,

Căci e bun, e blând, cuminte și e toată-a mea avere,
E nădejdea bătrâneții, singura mea mângâiere
Și mi-e singurul copil!

Au trecut și nu mai plânge. Ai văzut la rândunică
Puii, dacă prind aripe, dela cuiburi se ridică
Și în largul lumii sboară.

Și tu știi, că toate'n lume, când ajung l'al vieții rost
Se desbină, se'nprăchie ca și cum nici n'ar fi fost
Frățior și surioară.

Ce-ți mai turburi dar viața și nu dormi nopțile 'ntregi?
N'ai să schimbi tu mersul lumii, n'ai să darmi vecinice legi
Nici să'ntorci vremea'napoi.

Și durerea de odată cu viața-i plămădită,
Până la mormânt cu truda și cu daru-i înfrățită
Asta-i scoica pentru noi...

Gârbovită și bătrână, nesimțit tu te apropii
Cu durerile vieții pân'la marginile gropii
Și nu poți muri de dor.

Lung te uiți în a mea cale, genele abia-ți ridici,
Și în inima pustie te frământi ca să despici
Zarea depărtărilor;

Dar fecioru-i dus departe, dar fecioru-ți nu mai vine,
Căci s'a pus atâta vreme între el și între tine —
Cale ce nu se mai curmă.

Mamă dragă, mamă dragă, nici atât nu ai pe lume
Să mă vezi în clipa morţii, să mă strigi încet pe nume
Cu suflarea cea din urmă;

Să m'aplec plângând spre tine, să'nchid albele-ţi pleoape
Şi să pun o cruce simplă, semnul tristei tale groape
Intr'un colţ uitat, tăcut...

— Şi împins de mâna sorţii pe-a vieţii neagră cale
Cine ştie d'oi ajunge să mă'nchin ţărânii tale
Şi mormântul să-ţi sărut!

CU PASUL

Cu pasul unui biet pribeag,
Convoiul jalnic pleacă
Şi'n urmă nu e nimenea
La groapă să-l petreacă.

Incet alăturea m'am dus
Durerea să mă frângă,
Căci de-oi muri, şi'n urma mea
Nu-i cine să mă plângă.

SUB NUC

Sub nucul pus din vremi bătrâne
Ei s'au retras; la umbra lui
Ii spune basmul dorului
Ce s'a tot spus din vremi păgâne.

Blânzi ochii ei alunecară
Pe faţa lui mai din adins;
Dar când privirea el i-a prins,
Ea s'a făcut ca şi de pară.

Incetişor o ia de mână —
„Mi-eşti dragă cât nu pot să spun,
N'aşi vrea, dar uite mă supun
Să-mi fii de-apururea stăpână".

Şi-apoi la pieptul lui o strânse —
Pierdută'n ochii lui, de dor
Atâta de fermecător,
Obraji'n mâni ea îi cuprinse.

Şi soarele stă'n asfinţite,
Ca şi al mamei cald surâs;
O dulce rază le-a trimis
Să lege sfânta lor iubire.

VICTOR VLAD-DELAMARINA
1870—1896

MĂ CIMIŞE [1])

Mă Cimişe [2]), dragu meu
Vreare-aş fi io'n locu teu
Numa-o vară, numa una!

Numa-atunci io aş avea
Parcea mea ca parcea ta.

Tu ieşci drac împeliţat
Cum nu-i altu prân Bănat
Fece fiin'că ţuşi [2]) într'una!

Fece 'n umbra sălşilor
Cam în şiuda măişiilor.

Mă Cimişe făt frumos.
Făt frumos şî drăgăstos
Ieşci viclean pă vreme caldă.

1. Timeş, râul 2. Săruţi.

Cu răcoare şi cu peşci
Fecele mi le momeşci.

Mă Cimişe, io ce şciu
Cum ce mişci ca-argintu viu
Când s'arunc' fecele'n scaldă.

Tu trâcneşti, iele trâcnesc
Şi cu cine să iubesc.

Până'n Sebeş ţuşii-le
Pă rând tece mândrile
Nu ţi-i greu d'atâta miere?!

Dar tu nu ce becejeşci!
Ţuşi şi fuji! Lotru mai ieşci!

Dă la Sebeş la Lugoj
Ce dăzmierz dă ochi frumoşi,
Ţuşi la fecie cum să şiere!

Cum ce-o făcut Dumnezeu
Baş aşa dă nătărău?

Dân Lugoj dacă ce duşi
Până'n Cimişoara ţuşi
Şî la Panciova-ştrengare:

Ce porneşci îmbătrânit
Către Dunăre-ostenit.

Dunărea ca un potop
Mi ce 'nghice ca p'un strop
Ş'apoi ce 'neacă şî'n mare!

D'aş trăi ca cine, mă,
N'aş crâcni; înneşie-mă!

„ĂL MAI TARE OM DIN LUME"

Trâmbiţ, dobe, larmă, chihot,
Fluier, strâgăt, râs şi ropot...
Şie să fie? — Şie să fie?
Iacă 'n târg „minajărie"!
O „comegie" d'a cu fiară
Şi 'mprejur lumie şî ţară.

In căletcă o măimucă
Baş ca omu mânca nucă
Alta blăstămată, şoadă
Să ţânea numa în coadă,
Ş'alcele mâncale-ar focu
Nu-ş găsau o clipă locu.

Lupi, urşi, mâţe, oi cornuce,
Fel dă fel dă joavini sluce,
Chiţorani, arişi şî vulturi
Dă prân lume, dîn ţînuturi
D'elea gâbe, d'elea rele
Feri-mă, Doamne dă iele!

Mulce-am văz't, pă bani viedz bine.
Cum nu vege ori şî şine
D'apăi l'am văzut anume
„P'ăl mai tare om dân lume"
Care să juca cu leii
Şî-i băcea dă-i lua toţi zmeii!

Cui l'o doborî 'n ţărână
Işia că-i plăceşce 'n mână,
O hârcie d'a d'o sută
Fără dă nişi o dispută
Dar cum mi ce puni cu neamţu,
Care'n ghirţ îţ rupe lanţu?

Să loviau fişiorii 'n coace:
„Şiine-i? Unge-'i? Care poace?"

Când d'odată, — iacă-amaru !
Sandu Blegia, — tăbăcaru
Să sufulcă şî tuşeşce
Lângă „comegianţ" să-opreşce.

Să râgea neamţu dă Sandu
Dară Sandu, fişiorandu,
Mi-l cuprinsă dă subsuoară
Şî nu să lăsa cu „doară" !
Strânjie-l ! Suşie-l ! Zâ-i pă nume !
Ălui mai tare din lume !

Gâfăia neamţu, — a silă
Dar lui Blegia nu-i fu milă...
Hopa-ţupa, ţupa-hopa !
Ş'o găsât nemţoniu popa !
Ţâne-l, lasă-l ! Ia-l dă mână !
Zdup-cu neamţu în ţărână !

Bravo !—Sandu—să trăiască !
Dar când fu să îi plăcească
Işie neamţu : „Abăr frace...
Nu să pringe că-i pă space !"
Vrea : Că-i pungă şi că-i ceacă
Suta zuitată s'o facă !

„Nu ce jioşi cu mine dragă
„Asta viedz în cap o bagă
„N'ascult vorbe io, — şî glume
„Când mi-s io mai tare 'n lume
„Ş'adă suta !" — işie Blegia
„Că dă nu — 'ţ fac prau comegia ! ! !"

SINGURU PĂCAT !

Sub lumina ha şierească
Pă largu pământului
In bătaia vântului
Firic dulşie omenească,

Graiu blând şi cumpătat
Ca în dulşiele Bănat
Nu mai cred să se găsască !

Şie mândreţuri prin câmpie !
Şie dă holge cu rod bun !
Creşce prunu lângă prun
Şi struguri frumoş în viie !
Bănăţenii-au ochi frumoş'
Iei îs vrednici, sănătoş'
Şî tot natu-i d'omenie !

Cum răsună 'n ghies pădurea,
Dă glas dulşie dă şiimpoi,
Ori dă fluier dă la oi !
Dar auzitu-s'o p'aiurea,
Că săceanu lucrător
Ca 'n Bănat să cânce 'n cor?
Pui rămaş că : nicăurea !

Dă creginţă ş'a lui faptă
Bănăţanu ăl frumos
Totd'auna i fălos !
„Tu şie eşci?" Dă 'ntrebi, ce aşteaptă
Dă la ori care băieţan :
„Bage, — io mi-s Bănăţan ! !"
O fi vorba lui gireaptă.

Pîngă tece estea bune,
Care îs pă la Bănat
Ieste ş'un micuţ păcat,
Nu vă rigeţ, — dar l'oi spune :
Farba [1]) şi albelele [2])
Strîcă bănăţenele
Ca pă flori o uscăciune !

1. Fardul, văpseaua. 2. Sulimanul.

POEZIE ŞI PROZĂ

Sară dă Mai.
Răcoare 'n grăgini. Din flori frumoasă
S'adună-o buracă [1]) care miroasă
Miros dă rai !

Dulşie trifoi
Cage sub coasa slujii Ilie,
Care-l adună, ş'apăi 'l îmbie
La vaşi, la boi.

In fundoane [2])
Coconu c'o carce, ca zăbunit
Zglâmboîat la stele, şege pitit
P'o petroane.

Sluga, prostu,
Işie : Cocoane, — să am iertare
Cum-va vr'o lecţie vreţi a 'nvăţare
Pă d'a rostu ? !

— Coconu : Cum ?
Dă lecţii vorbeşci ? Nu vezi Ilie
Nu vezi că mă 'nbiet dă poezie ? !
Vezi'ţ dă drum ! !

— Poezie ?
Şie-o fi şî asta ? Bietu dă iel biet,
Să inbieată dă aia. Io vez mă 'nbiet
Dă răchie.

N'AM GHIŞIIT'O !

Câce stele îs pră şieri
Tece îs luşioasă,
Câce fece-or fi muieri
Tece îs frumoasă.

1. Boare. 2. Fund.

Ca şî perăle dîn pom
Tece o să'm placă
D' aia, — batâr [1]) că mi-s om—
Nu'mi găsăsc ortacă [2])

Aşa îm trec verile
Şî iernile iară
Dă vin primăverile
Iacă-mă şi'n vară !
Şî cad frunzăle dîn pom,
Toamna a să treacă
Şi io batâr că mi-s om
Nu'mi găsesc ortacă !

Dîntr'atâcea mândre, zic :
Una-oi fi iubit-o
Mai mult ca p'alcele-un pic,
Hm ! — Da' n'am ghişiit-o !

NOI NIS ACASĂ... !

Vântu adună nori dă ploaie
Ş'întâmplarea întâlnisă
Rumân cu clăbăţ [3]) dă oaie
Cu-unu d'ăla uns cu clisă [4])

Ăl cu clisă pă musteţe
Pă musteţe răsucşiice,
Cu pinceni pă şijme creţe
Sta dă vorbă. Draşie-mi-ce !

„Moi ! — işia iel, pe sub soare
„Mai frumos nu îi nimica
„De chit mare serbatore
„Din ţara lui Ion Paprica !"

1. Măcar. 2. Tovarăşe. 3. Căciulă. 4. Slănină.

(Sărbătoarea năvălirii,
Lumea toată va să şcie
Că copiii pustiirii
Is p'aişi dă ani, — o mie).

„Hat la voi nu fi ospeţe?
„Veselie, bucurie?" —
Işea ăl cu şijme creţe
Da Rumânu: — Auz prostie?!

— Daţî-i voi cu jioc şi cânturi
D'aia las nu ne prea pasă!
Voi vis d'ăi aduşi dă vânturi,
Dapăi noi — noi nis acasă![1])

GHEORGHE GÂRDA

CĂ TĂT BĂNATU'I FRUNCEA!!

La târg mergând pă izâmban[2])
Colo p'a tria glasă
Givănie[3]) Stan cu Iorgovan
In limba lor d'acasă.

„Hei! Multe-avem noi în Ardeal!"
Graieşcie Stan cu fală.
„Bănatul vost din mal în mal
„E o nimica goală!!

„Metropolit! Voi nu aveţi,
„Căci e la noi acasă;
„Iar catedrala să o vezi,
„Ce mare-i şi frumoasă!!!

„Avem şi oameni cultivaţi,
„Gazete cu renume,

1. Noi sântem acasă. 2. *Izâmban*: tren, (germ.: „Eisenbahn"). 3. *Givăn*: stau de poveşti şi sfătuesc.

„Avem profesori, advocaţi,
„Cum nu mai sunt pe lume ! ! !
. . . . . .
. . . . . .

„Nu cie'nfoia aşa pogan [1]),
„Ca un tutcan [2]) din coadă !
— Răspungie-atunşia Iorgovan —
„Că vorba tiă'i pria şoadă [3]) !

„Mietropolit ! Bine, c'aveţi !
„Dă asta nu nie doarie,
„Dar pă *vlăgica* nost să'l viedz,
„Că'i sfânt, ca mândru soarie ! !

„Cu cătiedrala dâlă voi
„Tu stai să'ţ ieşi dîn firie !
„Ieu nu mă laud, dar hai la noi
„Să viedz tu *mânăstirie* ! ! !

„Ş'audz la oameni învăţaţi
„Cum nu măi iest pă lumie ! !...
„Voi numa'n bobot [4]) îi lăudaţi,
„Dă şie nu'i spui pă numie ? ?

„*Mocioni* ! Mă ! Rumân bogat !...
„Il şcie, mă, tăt natu [5]) :
„Il şciu copiii dela sat
„Ş'îl şcie şî 'mpăratu ! !...

„Iar *Bredişian* îi arvocat
„Din viţă păoriască [6])
„Ii floarea noastă din Bănat :
„Christos să ni'l trăiască ! !

1. *Pogan* : grozav, teribil, colosal.
2. *Tutcan* : curcan.
3. *Şod* : hazliu, curios, ciudat, poznaş.
4. *Bobot* : vorbă multă goală, deşartă.
5. *Natu* (cf. tot natu) : fie-cine, orice om.
6. *Paorie* : econom (germ. „Bauer"), ţăran plugar, agricultor.

„Şî tăt în criăşciet să săgieţ
„Pân' v'o duria criielu
„Voi nişi odată n'o s'avieţ
„Ţaitung [1]) ca Dărăbielu [2]) !

„Cu mulcie vă născocoriţ [3])
„Dar una să o şci tu :
„Că nişi când n'o să'nfăptuiţ
„Un cor, ca a lu *Vidu* ! !

„Şî dac'un viac tu ci'i lăuda,
„Să şci, să şî atunşia,
„Ca şî acu ţ'oi arăta,
„*Că tot Bănatu'i fruncea* ! ! !"

SUSPIN

(Dă pă Valea Begheiului)

Măi Beghei sărac de minie,
Multă jalie nie măi vinie !
Jălie multă cu tovar [4]),
Dzîlie niăgrie cu amar !

Vin strieni dîn lumea lată
Bată-i Dumniedzău să'i bată ! ! !
Şî să'neuib' aişi la noi,
Ca şî trântorile'n roi !

Cu hotaru s'or băgat
Tăman pân' la noi în sat,
Ni-or tăiat pădurilie,
Ni-or cosît fâniăţîlie !

---

1. *Ţăitung* : ziar, gazetă (germ. „Zeitung").
2. *Dărăbielu* : Drapelul (etim. pop., ziar din Logoj).
3. *Mă născocoriesc* : mă îngâmfez, mă mândresc, mă laud.
4. *Tovar* : greutate, povară.

Moșîia ni-or loat-o'ntreagă,
La porțâie [1]) griă nie bagă :
Iei nie strâng, nie strâmtoriesc
Ș'apăi iar iei nie globiesc [2]) ! !

La aliăjieri iei porniesc
Cu jândari și cu cătanie,
Și îț scot husarii tăț
Și onvieți [3]) dîn căzarmie.

Să slobod pă capu nost
Fibirăi cu bani cu sacu,
Ne globiesc fără dă milă :
Să nie rupă dă tăt capu.

Pă dascăli năvăliesc dîn grieu
Inspectori ! ! Mișculanță ! ! !
Iar pă birtaș buie [4]) mierieu
Directori dă finanță.

Lumie, lumie din bătrâni,
Pâ la noi dă șie nu vini,
Ca să viedz acu Rumânii,
Că trăiesc mai rău ca cânii.

Nimie'n lumie nu lie criăgie [5]),
Nimie'n lumie nu lie viăgie.
Numa moarcea, cât'odată,
Moarcea, moarcea, ha [6]) 'ndurată !

---

1. *Porțâie* : dare, impozit, bir.
2. *Globiesc* : pedepsesc.
3. *Onviei* (cf ung. „honvéd") : militar din armata teritorială ungară.
4. *A bui* : a năvăli, a se coborî.
5. *Nu lie criăgie* : nu le crede.
6. *Ha* : cea, acea, a.

CUPRINSUL

POEȚI ARDELENI

Andrei Mureșanu [1816—1863]: Răsunetul (pg. 7), Libertatea (pg. 8).
Aron Densușianu [1837—1900]: Către adunarea națională română din Sibiu (pg. 9).
Ion Lapedatu [1841—1878]: La îngerul Libertății (pg. 10), La grîji (pg. 11).
Miron Pompiliu [1847—1897]: Revedere (pg. 13), Noaptea (pg. 13).
Petre Dulfu [1856]: Frumoasă ești, o, țară! (pg. 14).
Andrei Bârseanu [1858—1922]: Steagul nostru (pg. 15), Un falnic glas (pg. 16), Ascuns e adevăru (pg. 17).
Maria Cunțan [1862—1935]: Pe sub fereastră (pg. 18), Acelaș rost (pg. 19), Mă strânge haina (pg. 19), Bradul (pg. 19), Cântec (pg. 20), Răsărit (pg. 21), Sunet de talange (pg. 21).
Ion Gorun [1863—1929]: Cântec de toamnă (pg. 22), Cea mai bună (pg. 23), Biruință (pg. 24).
George Coșbuc [1866—1918]: Pace (pg. 24), Cântecul fusului (pg. 25), Rea de plată (pg. 28), Pe lângă boi (pg. 28), Vara (pg. 29).
Ștefan O. Iosif [1875—1913]: Doina (pg. 30), Haiducul (pg. 32), Cronicarii (pg. 32), Pastel (pg. 33), Fântâna vrăjită (pg. 33), Cântec (pg. 35), Cântec vechi (pg. 35).
Maria Ciobanu: Lângă război (pg. 36), Luptă (pg. 37).
Ion Bârseanu: Rând pe rând (pg. 37), Semnele (pg. 38), Jalea codrului (pg. 39).
Zaharia Birsan [1879]: Ca mâini va bate ceasul (pg. 40).
Ion Borcia [1880—1912]: Lui Gh. Lazăr (pg. 41).
Octavian Goga [1881]: Noi (pg. 42), Oltul (pg. 43), Casa noastră (pg. 46), Pribeag (pg. 48), Pace (pg. 48), Toamnă (pg. 49).
Ion U. Soricu [1882]: Rapsodul (pg. 50), Vântul (pg. 52), Haiduceste (pg. 53).
Ecaterina Pitiș [1884]: Cucule cu pene sure (pg. 54), Dor (pg. 55), Sol pribeag (pg. 56), Cântece (pg. 56), Sonet (pg. 57).
Horia Petra-Petrescu [1884]: Imnul Dreptății (pg. 58).

Emil Isac [1889] : Unele se duc?... (pg. 59), Copilul meŭ (pg. 60).
Aron Cotruş [1891] : Munţii (pg. 61), Ion (pg. 61), Horia (pg. 62), In adânc de codru (pg. 63), Transilvaniei (pg. 64), Pe graniţă (pg. 64).

POEŢI BĂNĂŢENI

Ion Popovici-Bănăţeanu [1869—1893] : Mamei (pg. 65), Cu pasul... (pg. 67), Sub nuc (pg. 67).
Victor Vlad-Delamarina [1870—1896] : Mă Cimişe (pg. 68), Al mai tare om din lume (pg. 70), Singuru păcat! (pg. 71), Poezie şi proză (pg. 73), N'am ghişiit'o! (pg. 73), Noi nis acasă... (pg. 74).
Gheoryhe Gârda : Că tăt Bănatu'i fruncea! (pg. 75), Suspin (pg. 78)

BIBLIOTECA
UNIVERSITĂŢII
- I A Ş I -

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY